

Adi Šankaračárja

Bhadža Góvindam

autorem komentářů je pravděpodobně svámí Činnamájanda

překlad: Rudolf Skarnitzl
určeno výhradně pro vlastní studium
zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz

Bhadža Góvindam představuje rozsahem menší, obsahem však nesmírně závažné dílo Šankarovo. Bývá zpíváno předzpěvákem a refrén sborem. Jeho další název je Moha Mudgara – což znamená odstraňovač klamu. Ukazuje studentům nejen cestu a cíl, ale odhaluje jim také poblázněnost způsobu žití a pokroucenost života, horor nynějších hodnot a tvrdé následky, které student může očekávat, bude-li pokračovat na cestě tužeb ega. Je to diagnóza lidského neštěstí. Dílo je určeno hledajícím, aby je přimělo napřímít cesty k cíli.

Podle tradice toto dílo vzniklo v Benáresu, když se Mistr procházel se svými žáky. Cestou potkali jakéhosi člověka, který si hlasitě opakoval pravidla gramatiky. Reakcí na jeho počínání byl první verš tohoto díla. K prvnímu přibyly další; prvních dvanáct se připisuje Šankarovi, dalších 14 jeho žákům, z nichž každý složil jeden verš. Závěrečné verše jsou opět připisovány Šankarovi.

Bhadžan znamená uctívání – zde nikoliv ve smyslu ritualizované rutiny s monotónním házením květin či mechanickým opakováním manter. Podle Šankary je to hledání vlastní jednoty se svrchovanou Skutečností. Opravdové bhadžan obnáší naprosté subjektivní podrobení se. Góvind znamená tolik co Višnu. Šankara v komentářích vysvětluje náplň tohoto pojmu a rozumí tím svrchovanou Skutečnost, svrchované brahman. Góvind je esencí, je átman, který je neměnnou pravdou za stále měnlivým tokem věcí, které tvoří vesmír našich zkušeností. Je to brahman Upanišad. Bhadža Góvindam znamená tedy „hledej svou totožnost s Góvindou, Svrchovaným“.

1. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu, ty pošetily! Když nadejde čas (smrti), gramatická pravidla tě určitě nespasí. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Gramatická pravidla zde představují znalosti ve všech oborech a vlastnění majetku vůbec. Čandogja Upanišad uvádí něco podobného, když se zmiňuje o příhodě, kdy Nárada přišel k Sanatkumarovi s prosbou, aby byl přijat za žáka. Na otázku co zná, vypočítává všechny možné obory, astrologií počínaje, přes matematiku, hudbu, tanec atd. „To všechno jsou jména,“ řekl na to Sanatkumara, „je však nutné realizovat neomezené. To všechno Ono překračuje.“

Gramatika je nezbytná k dobrému chápání, má-li být jasné, co chce učitel žákovi sdělit. Ale marnit čas i tou největší z věd nic nepomáhá k dosažení dokonalosti. Šankara říká, že když přijde smrt, jsou umění i gramatika nepotřebné. Pokud člověk žije, má mít největší snahu porozumět tajemství života, poznat Skutečnost za ním skrytou a dosáhnout dokonalého ztotožnění s ní. Je třeba být schopen čelit smrti, nikoli jako okamžiku naprostého zhasnutí, ale jako odrazovému můstku, který nás vymrštíuje do setrvalé existence – míruplné a božské. Často se kalkuluje s větou z Bhagavad Gíty: „Ten, který opouští tento smrtelný zámotek a myslí na Mne, je zachráněn“. Šankara k tomu však dodává „po celý život a v čase smrti“.

2. Ó bloude, vzdej se vůle po vlastnění majetku. Vytvářej ve své mysli, zbavené vášní, myšlenky o Skutečnosti. Cokoliv obdržíš (jako odměnu za minulé činy), s tím zacházej v mysli a buď spokojen. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Extrovertní osobnost se odklání od Skutečnosti, aby se zaplétala do omezených zkušeností radosti a našla naplnění ve vnějším světě. Touha vlastnit, získávat, hromadit a hlavně užít je jedinou motivační silou, která odvádí člověka od jeho vnitřní rovnováhy a zavádí ho do bouřlivých oblastí žádostí a hrabivosti, ačkoliv je člověk ve skutečnosti dědicem nekonečného míru a dokonalosti.

Kdo trpí pro vlastní nevědomost, je blázen. Šankara trefil hřebík na hlavičku, když prohlašuje „vzdej se žízně po bohatství“. Bohatstvím je třeba rozumět vše, co vlastník touží z předmětů obejmout a z čeho pociťuje jen marné dočasné uspokojení.

Bohatství samo o sobě je nevinné. Písmo je nezakazuje. Zamítá však žíznění po něm. Žízeň přidrhuje člověka k vnějším předmětům tím, že si od nich člověk slibuje, že mu poskytnou štěstí. Předměty nejsou zatracovány, ale náš vztah k nim má být inteligentní.

Jakmile je mysl očištěna od vášní, je nezbytné meditoval o Skutečnosti. Neučiníme-li tak, znovu se mysl připne k vnějším předmětům. Je třeba meditoval o věčném, o stálém.

Šankara zde říká (jako zastávce praktické filosofie) jak ve světě žít. Žijte radostně ve spokojenosti a uspokojení, a berte vše jako výsledek vašich minulých činností. Jakmile jste však jednou povolili žízni, zvětšujete ji tím více, čím více jí dáváte.

Člověk hledá uspokojení v životě, ale bohatství nám dává pouze smyslové ukojení. Na chvíli se zdá, že je žádost naplněna, ale zakrátko se do našeho nitra vrací, aby týrala ještě bouřlivěji. Najít pocit uspokojení a žít s tím, co dostáváme z naší poctivé práce, a neživit žádostivost, je jediná praktická metoda, která vede k vnitřnímu míru a štěstí. Jedině v takovém nitru jsou vyšší kontemplace o Skutečnosti vůbec možné.

Žízeň po bohatství degraduje člověka. Připoutanost přináší nekonečnou bídu. Námaha spočívá v získávání, dále pak v opatrování a zachování toho, co bylo získáno. O to, co jsme již získali, máme strach a bolest přichází tehdy, ztrácíme-li to, co jsme těžce nabyli. Je to hra plná běd a nepokoje.

Katho Upanišad prohlašuje: „Člověk není nikdy uspokojen tím, co vlastní.“ Brhadáranjaka Upanišad: „Není naděje, že bohatstvím získáme to, co je nesmrtelné a co nepodléhá zmaru.“ Čeho máme zanechat, je pouze naše chamtivost, a s jejím zapřením přichází právě užití vnějšího světa. Tento příslib čteme i v Isavajo Upanišadě: „Zapři a užij, nebaž po bohatství jiných“.

*3. Když vidíš plná ňadra děvčat a spatříš-li jejich pas,
nestaň se kořistí blouznivého klamu. Jsou to jen
modifikace masa a tuku. Přemýšlej takto pečlivě a znovu.
Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.*

Od dob Upanišad až po dnešní časy nacházíme ve slovech velkých mistrů vždy varování před touhou po bohatství a sexu (kančana kamini). Na tom není nic urážlivého. Těmto slovům o přirozeném přitahování muže a ženy je nutno rozumět tak, že zahrnuje plně i ženy, které jsou zase přirozeně přitahovány k mužům. Příroda obdařila ženy i muže přirozeným biologickým spřízněním a přitažlivostí k půvabům opačného pohlaví. Toto přirozené naléhání je třeba kontrolovat, ukáznit, očistit a sublimovat. Pouze intelekt s inteligencí to může dokázat. Zvíře toho není schopno. To jedná podle svých instinktů a impulsů. Velikost člověka spočívá v tom, že pomocí intelektu je schopen změnit a kontrolovat tok instinktů, touhu po tělesném potěšení, a změnit je sublimací v cosi ušlechtlejšího a více božského.

Sádhak bude na počátku své cesty pokládat tento požadavek za velice těžko splnitelný, protože jej bude pociťovat jako protivenství vůči přirozenosti těla. Tělo nachází své naplnění pouze na poli smyslových předmětů. Intelekt je tím, co je schopné vnímat vize o vyšších možnostech. Pomocí trénované mysli pozměňuje vášnivé plynutí těla. Jak čas běží, uvědomuje si poznenáhlu uvnitř sebe božské působení, vnitřní rozvinutí. Tato technika obrácení toku instinktů rozumovým rozjímáním se nazývá prátipakša bhavana.

V tomto bodě udává Šankara určitou linii myšlení, která může sloužit jako účinný protijed proti smyslové přitažlivosti.

Šankara na úplném začátku Bhadža Govindam léčí studenta ze dvou nejsilnějších pomatení – žízni po bohatství a instinktivním hladu po tělu. Když jsou tato dvě poblouznění z osobnosti vytěsňena, pak zbývá více sil pro obranu, aby nedošlo k novým atakům z vnějšku. Tento čin se nedá naráz uskutečnit a není ani snadné tento postoj zachovávat stále. Po stovky životů jsme žili v nižších říších evoluce a každý nasbíral mocné instinkty sebezachování individuality a lidského rodu. Vystoupit nad ně je velkým úspěchem, a proto Šankarovo připomínané „znovu a znovu“ je naprosto odůvodněné.

4. Kapka vody, třepotající se na lotosovém okvětním lístku, má nesmírně nejistou existenci – stejně vratký je také život. Pochop, že právě tento svět je stravován nemocí a ješitností a je obdařen trápením. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tímto veršem nám Šankara napomáhá uvědomit si, jak pomíjivé a nejisté je lidské vtělení a jak je obdařené bolestnými nedokonalostmi. Život sám o sobě je nejistý a během své existence je stravován nemocemi, domýšlivostí a je pronásledován bezhlesnými mukami. Je to typická prátipakša bhavana, týkající se života jedince a lidí vůbec.

Jelikož je život tak nejistý, svět v určitém smyslu není ničím jiným než bídou. Hlavní směr tohoto verše míří k zdůraznění mementa, že není možno ztrácet čas. Smrt zřídka kdy oznamuje svůj příchod; neohlášena vstupuje do měst, vesnic a polí. Nedbá a neohlíží se na nic a na nikoho, ani na prostředí kam vstupuje. Proto je třeba začít usilovat zde a nyní, což je zřejmě hlavním smyslem tohoto varovného zvolání. Viz i Buddha: „Vše je bída, bída. Vše je pomíjivé, vše je pomíjivé!“

Je tu však ještě jiný význam: lotos roste ve vodě, existuje ve vodě, je podporován a živen vodou, a nakonec umírá ve vodě. Rostlina není ničím jiným než určitým projevem vody, i když vzešla ze semene, které bylo na dně.

Brahman, nekonečné, jedno bez druhého, existuje jako neomezené vědomí, božské, všepřonikající. Jeden jeho nepatrný paprsek (átman), činný v určitém a skrze určité vybavení, představuje dživu, individualitu, jedince. Átman, vyjadřovaný skrze lotos intelektu, je nestálou a neklidnou individualitou, která když opouští a překročí intelekt, vrací se zpět, aby se ponořila do vody vědomí, která ji obklopuje.

Tento návrat třesoucí se kapky zpět do vod jezera je vyvrcholením, na které je poukazováno velkým prohlášením – mahá vákhja – „Tat Tvam Asi“ – To jsi Ty.

5. Dokud jste schopni vydělávat a uspořít, do té doby všichni vaši příslušníci rodiny vám budou nakloněni. Později, když vám nastane žití ve starém, churavém těle, žádnému z vašich příbuzných nebudete stát za to, aby s vámi slůvko promluvil. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Jak zvířata, tak i člověk je v podstatě sobecký. Dá se říci, že obecně nikdo nedává nic, aniž by měl naději, že získá něco jiného zpět. Vypadá to tak, že ve vesmíru panuje zákon, znějící „nic za nic“. Příslušníci rodiny chovají v úctě toho, kdo jim vydělává a ochraňuje je. To platí ve všech vztazích příbuznosti, mezi manželi, rodiči a dětmi, sourozenci. Zkrátka ten, který má schopnost vydělávat a schraňovat, je obdařen patřičným respektem a ostatními kolem uctíván, protože chovají naději, že budou mít určitý užitek aspoň z části jeho úspor.

Tvrdí se, že peníze vzbuzují úctu a že za peníze si můžete všechno opatřit. Je na tom hodně pravdy. Důsledky této pravdy však bývají přehlíženy, nicméně jsou velmi bolestivé. Představují-li peníze moc, pak mocný člověk včerejška se musí nezbytně stát bezmocným

člověkem dneška, jestliže náhle odpadla jeho schopnost vydělávat. Jestliže si za peníze můžete koupit spokojenost, pak bez nich si můžete opatřit leda bídu.

Pojem „výdělek a úspory“ je nutno chápat v měřítku co nejširším, poněvadž bohatství v sobě zahrnuje význam „vše, co lze přičíst k lidskému štěstí“. Zmiňovaná moc „výdělku a úspor“ v sobě zahrnuje všechny obecné duševní i různé speciální schopnosti, uplatňované ve všech úrovních společnosti: schopnosti vědeckého pracovníka, politika, pedagoga, výrobce, umělce apod. Je ale nesmlouvavým pravidlem, že v lidském životě schopností i obratností musí postupně ubývat, protože stárí vysaje veškerou fyzickou i intelektuální výkonnost.

Šankara říká, že člověk je populární a je milován lidmi, kteří ho obklopují, pouze potud, pokud má schopnost „výdělku a úspor“. Pouze tehdy z něj ostatní něco mají nebo ho považují za bohatou kořist. Když jeho schopnosti zaniknou a počne žít ve svém starém, nepevném těle, pak jej všichni jeho přátelé a příslušníci rodiny opustí, poněvadž z něj již žádný užitek nekyne. To je smutný způsob života.

Být předem varován znamená být vyzbrojen. Když známe tuto přirozenou tendenci srdcí, která milují pouze pohodlí, pak souhlasíme, aby inteligentní člověk vydělával tolik, kolik může, a nakládal se svým výdělkem podle svých možností, i aby užil tolik popularity, náklonnosti a úcty ostatních, kolik jeho srdce ráčí. Ale ať toto nechápe jako smysl života. Nechť v sobě vypracovává vnitřní mír a spokojenost a uvolněné bytí a ať tento mír uchrání zcela nezávisle na křiku davu, který ho obklopuje, a který se vždy snaží nakrmit svou domýšlivostí a ješitností.

To je prátipakša bhavana, týkající se marnivosti života. Takovou úvahou můžeme stočit mysl od falešných hodnot a klamných dojmů jistoty k oddanosti ke Svrchovanému. To může učinit pouze člověk ještě v plné síle, a to „zde a nyní“.

Nechť všichni zakusí v životě úspěch. Nechť se snaží, bojují a jdou kupředu. Každý ať vydělává, spoří, dává a slouží tolik, kolik je možné, a to pro své bližní a národ. Ale ať se na to vše dívá jako na svého koníčka. Hlavním zaměstnáním v životě by mělo být umění sebeočisty, umění dovednosti v hledání dokonalosti. Skutečné dosažení ať je získáváno ve vnitřní kontemplaci. Nechť je získáno dávno předtím, než nás svět odmítne. Aktivitu světa je nutno odmítnout zavčas a stáhnout se do bohatého světa ryzí kontemplanace a intenzivního zaměstnávání se dosažením dokonalosti.

6. Dokud přebývá v těle dech (život), dotud se dotazují doma po vašem zdraví. Jakmile však jedno dech (život) odešel, tělo se počne rozkládat. Pak se i manželka tohoto těla bojí. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Je naprosto zapotřebí, abychom kontemplanací stočili mysl ke Svrchované Pravdě a odpoutali se od slepých vázaností na svět a předměty prázdného potěšení. Některé buddhistické texty tuto ideu zdůrazňují až přespříliš, což není dobré, protože pak je odejmuta všechna šťáva životu a je otupeno nadšení hledajícího žít a usilovat.

Trávit však životní čas pouhým uctíváním těla, vyděláváním peněz, to má za následek, že všechny tyto záležitosti se stanou čím dál tím obtížnějšími. Lidstvo je do této úrovně

vtahováno víc a víc, což nepředstavuje nic jiného, než jedno z nejohavnějších intelektuálních pobloužení. Považuje-li se tělo za oltář uctívání, přičemž nezůstává stále stejné, pak nejsou dny jeho stáří a zániku daleko – ani pro dnešní mladé lidi. Lopotit se a dřít, bojovat a opatřovat věci, přivádět na svět děti a krmit je, oblékat a poskytovat přístřeší tělu – to je samo o sobě nezbytné. Ale trávit celý čas jenom tím, to představuje lehkomyšlné mrhání lidskými schopnostmi. Zakrátko nevyhnutelně přijde stáří, jeho vratkost, slabost a nakonec odeznění, smrt.

Zvířecí tělo má aspoň určitou hodnotu, když je mrtvé. Mrtvé lidské tělo má však pouze hodnotu obtíží. „I nejbližší a nejdražší, ba samotný tvůj životní partner“, říká Šankara, „se hrozí a má hrůzu před tělem milovaného, jakmile z něj jednou vyprchal život.“

Meditovat o tomto důležitém faktu života znamená vyvinout zdravé pohrdání a užitečnou nepřipoutanost k ješitnostem – krásám – těla. Samozřejmě je nutné pečovat o tělo, protože nám slouží. Udržujte je čisté a hezké, nakrmte je, oblékejte a umývejte – stejně jako pečujete o všechna jiná vozítka, která ve světě požíváte. Služte tělu – avšak vždy s pevným a vytrvalým přesvědčením, že je pouhým nástrojem, pomocí kterého můžete vyhrát větší bitvu. Tělo navždy nezůstává, ani neslouží po celou dobu stejně. Musí zahynout. Žít v těle s tímto správným věděním představuje nejzdravější životní postoj, při kterém může nastat jen minimum zklamání.

7. Dokud jsme dětmi, jsme připoutáni ke hrám; dokud jsme mladí, jsme připoutáni k naší mladé ženě (vášni). Ve stáří jsme připoutáni ke starostem (trápení), avšak není vidět, že by někdo byl připoután k Svrchovanému brahman. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Život je opravdu krátký, a cesta je dlouhá. Vrcholy dokonalosti, kterých má být dosaženo, se tyčí vysoko nad mraky. Intelekt je mocný mechanismus, který je schopen vynést člověka čistého srdce do vyšších úrovní nepopsatelného božství ve velmi krátkém čase, je-li tomu přístupný. Ale on nebývá! Zde na světě se připoutává k pomíjivému kouzlu těla. Oklamán svými vášněmi objevuje okouzlení ve zlatu, hodnotu v nižších věcech, sladkost v hořkých agóniích života.

Ošálen žádostí, zpít vášněmi, schází potácející se blázen ze silnice do trnitých křovin, kde poškrábán krvácí, brzy se vyčerpává a padá do bezedné jámy smrti. Uvědomí-li si Učitel toto obecné pomatení člověka, cítí bolestivé zoufalství, čehož vyjádřením je uvedený verš.

Šankara zde chronologicky probírá životopis člověka. Dny dětství jsou stráveny připoutaností ke hrám a hračkám. Když dospěl, pak jeho mladistvá energie je promrhána ve vášnivém zaujetí milovanou osobou v hrách plných žádosti. Jakmile přijde stáří, přinutí ho, aby se sehnul nad holí a pokryje mu hlavu šedinami, tu hlavu, která je plna starostí a obav. Po celou dobu životní pouti se plazil blázen po povrchu, přitahován od jedné věci ke druhé, nikdy nemaje šanci a časový prostor připoutat se ke Svrchovanému.

Hry, vášně, tělesná a duševní bolest. Ty se zdají být obecnými hranicemi každého bezmyšlenkovitě stráveného života. Žádný zrozený nemůže bojovat proti toku času nebo vzdorovat zákonu růstu. Dny míčů a panenek musí ustoupit době vášně a sexu a posléze –

k večeru života – přichází nutnost prožívat svá trápení a strachy, týkající se sebe sama a jiných, na něm závislých. Je vsutku podivné, že nikdy nenajde žádnou skulinu, ve které by se podrobil Jemu, který je jediný Ochránovatelem, všeposkytujícím Ochráncem všech věků.

Extrémní připoutanosti ke světu je třeba se inteligentně vzdát, aby život měl cíl, úkol či aspoň účel. Extroverze je přirozená všem živým bytostem. U člověka je však neomluvitelná. Ostatní bytosti žijí tak, jak dovolují jejich instinkty. Člověk má svobodnou možnost rozumově posoudit své inklinace, temperament a tendence a jsou-li tyto shledány jako matoucí a nebezpečné, pak jsou odmítnuty. V tomto speciálním hledisku je člověk „korunou všeho tvorstva“. Je-li dobře zaměřen, může se pozvednout k nejvyšší dokonalosti.

Díváme-li se kolem sebe, nenacházíme zpravidla člověka líného, ale spíše stále aktivního. Dětské hřiště, sportovní hřiště, loubí milenců a romantický svět, nemocniční lůžka a starobince jsou obvyklými prostory, které člověk vytváří svou důmyslnou činností. Po celý čas život neustále utíkal a člověk neměl nikdy příležitost myslet na Něj, na Svrchovaného. Katho Upanišad říká, že sám Stvořitel vyladil člověku smysly tak, aby směřovaly ven, a tak člověk žije obyčejně na úrovni smyslů a pocituje naplnění pouze ve smyslovém požitku.

„Je pouze několik málo těch“, říká mudrc Kathaka, „kteří touží po realizaci Nejvyššího a stáhnou předpojatost svých smyslů a hledají Neměnné a Nepohnuté“.

Být připoután k Pánu, to znamená naučit se odtáhnout se od běžného zaujetí pro svět, který je naplněn bolestí, pomíjivými zisky a šokujícími ztrátami. Obrátit se k Bohu znamená připoutat se k Němu, a tímto připoutáním vyvine každý opravdový hledající dostatečně velkou odpoutanost od vždy se měnící říše předmětů.

8. Kdo je tvá manželka? Kdo je tvůj syn? Opravdu nesmírně podivné je toto pozemské bytí (sansára). Čí jsi? Odkud jsi přišel? Ó bratře, promýšlej zde tuto Pravdu. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Není sporu o tom, že instituce domova, svazky rodinných vztahů apod. mají dobrý vliv na jednotlivce a skutečně mohou člověka osvobodit od jeho egocentrického sobectví. A přece to vše i v nejlepších podmínkách je velmi omezené. Domov a rodinné svazky nemohou samy o sobě představovat konečné naplnění. Muž a žena, žijící společně ve vzájemné lásce a úctě a vrůstající do úctyhodného postavení otce a matky, se mohou jeden od druhého mnohému naučit. Oba se velmi sehrají vzájemným společenstvím, žijí-li v duchu pravé pospolitosti. Zpravidla však ve své pomatenosti vrostou do nezdravého stavu připoutanosti, vzájemné závislosti, takže původní lék se stane jedem. Podle písma muž a žena v manželství musí žít bezesporu v duchu vzájemnosti, ale učitelé zdůrazňují, že mezi oběma má být prostor a že se nemají poddat závislosti jednoho na druhém, což je pro oba nezdravé.

Rodina je místem pro pokus i jeho ověření. V ní jedinci mohou vyrůst ve zdravější osobnosti, ale sama o sobě není konečným určením, Doma žij nepřipoutaný život. Rodina je jen ubytovacím prostorem pro život. Nepokládej ji za hlavní sféru zisku.

Jestliže se podle určitého filosofického názoru nedá žít, pak se taková filosofie stává utopistickou, pouhým idealismem, který překládá básník vizionář, a který nemůže ovlivnit život a kulturu. Žít v připoutanosti a klesnout postupně z rodinného štěstí do bláta připadá

lidem zcela přirozené. Je jim to samozřejmé jako kachně voda. Proto musí filosofie předpisovat takový postup, který je možno použít k růstu do požadovaného stavu odpoutanosti. Taková praxe je zde popisována.

Proti pošetilosti je inteligentní zkoumání jediným protijedem. Šankara doporučuje se ptát: kdo je moje manželka, kdo je můj syn? Po analýze dojdete k názoru, že milovaná manželka byla prostě dcerou svého otce a matky, dokud se za vás neprovdala. Život je nejistý a nikdo předem neví, kdo odejde první. Bude-li údělem, aby odešel dříve muž, bude ona žít jako vdova. Muž a žena jsou na sobě nezávisle zrozeni a každý musí také sám odejít. Během pouti od narození k smrti jste se na nějaké křižovatce potkali a šli jste pak spolu. Jeden druhému jste sloužili, tak jako si počínají všichni dobří cestující. Společenství se rozpadne, když se osud naplní. Podobnými analýzami máme zaujmout správné stanovisko a zdravý vztah ke světu.

Podobným způsobem analyzujte vztah ke svému dítěti. Zkušenostní život (sansára) je fascinující jen pro ty, kteří nepřemýšlejí. Inteligentně o tom medituje. Zkoumejte: komu patřím? Od kterého božského činitele má moje pravá bytost své pokračování? Odkud jsme všichni přišli hrát tuto pomíjivou hru na jeviště tohoto světa? Kam se ubíráme? Když jednou odsud odejdeme, jaké je naše určení?

Existuje-li zdroj, odkud jsme přišli, a určení kam jdeme, co by mělo být naší opravdovou povinností zde a nyní? Jaký by měl být náš postoj k bytostem a věcem a omezeným událostem, které nás zde obklopují? Zkoumejte! Šankara zde zaujímá postavení učitele, ale mluví spíše jako starší bratr, který nabádá mladšího, který bloudí.

9. Dobrá společnost vyvolává nezávislost, nezávislostí vzniká osvobození od klamu, a když nastane svoboda od klamu, pak existuje zkušenost neměnné Skutečnosti. Zažíváním stavu neměnné Skutečnosti nastává stav „osvobození za živa“. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Ze všeho, co bylo uvedeno, jasně vyplývá, že žít pro vydělávání peněz samo o sobě nenese užitek. A žít v osidlech připoutanosti směřuje jisto jistě ke špatnému konci a nedobré odměně. Marnit život v náruživostech, žádostech a vášních těla není ničím jiným než promrháváním schopností. Pomocí prátipakša bhavany se musíme snažit se od těchto vnaidel odtáhnout a takto získanou energii použít k hledání Božství a ke službě Jemu.

Je snadné cenit logiku určité filosofie, není již tak snadné oceňovat její zásady, a je snad téměř nemožné žít najednou podle doporučeného způsobu života. Tuto obtíž pocítují všichni studenti filosofie všech věků a kdekoliv. Všichni praví filosofové chápou tuto logickou obtíž studentů, a z toho důvodu je vybavují praktickými radami a metodami, aby v nich podpořili jejich křehkou duchovní sílu a pomohli jim pokračovat v cestě. Jinak by se stala filosofie nepraktickou utopií.

I když hodnotíme tuto filosofii rozumově kladně, zůstává neměnným faktem, že svůj život žijeme každý den uprostřed pokušení, ve kterém jsou bohatství a sex hlavním kouzlem. Samozřejmě lze uměle vybudovat intelektuální bariéru proti vášním a žádostem a na čas od nich stáhnout proud pozornosti. Ale počet předmětů, které fascinují, je tak obrovský a jejich

kouzlo tak mocné, že je nemožné, aby jednotlivec dosáhl tímto způsobem vítězství nad smyslovým okouzlením a světem.

Aby posílil studenta na počátku jeho hledání a aby mu dodal více odvahy a síly, radí mu Šankara navštěvovat společnost „dobrých“. Jako výsledek prátipakša bhavany se student zabývá dobrými myšlenkami, což jej ochraňuje před vzednutím vln vášně v něm. Aby mohl bojovat proti hordám pokušení každodenního života, potřebuje mít kolem sebe opevnění, které si vytvoří sdružením se s dobrými lidmi, a to buď přímo s žijícími učiteli a těmi, kteří opravdu jdou cestou a hledají, nebo nepřímo, není-li možno se k takové společnosti přidružit, pomocí dobré duchovní literatury.

Být ve společnosti dobrých je velmi důležité. Znamená to být s těmi, kdo uctívají Pána a hledají Svrchované. V takovém sdružení se vytváří síla, která ve shromáždění vytváří moc, která je schopná vzdorovat kouzlu vnějšího světa.

Vliv dobré společnosti vytváří v lidské mysli trvalou schopnost odpoutat se od přitažlivosti sféry smyslů a objevit v sobě skrytou odtažitost. Je-li odplavena připoutanost z našeho nitra, pak klam a mylné hodnoty, které světu dáváme, nemohou nadále koexistovat. Je to vždy mysl, která navaluje hodnoty na předměty, a tím se stávají předměty světa schopné okouzlovat mysl.

Jakmile se jednou mysl vysvobodila z krunýře vlastních sklonů (vásan), pak mysl zahlédne neměnnou Skutečnost. Když se tato zkušenost postupně v nás více upevní, pak se z jedince stane světec, který uskutečnil Boha a stane se osvobozený za živa, dživanmuktou. Tento verš nám připomíná „žebřík pádu“, zmiňovaný v Gítě (II, 62, 63). Srovnáme-li tyto dva prameny, zjistíme, že Šankara zde sestavil proti žebříku pádu „žebřík vzestupu“.

*10. Když mládí je to tam, kam zmizely vášně a hry?
Odpaří-li se jezero, kde je voda? Kam se poděla družina
lidí, když jsme zchudli? Když byla realizována Pravda, kde
je sansára? Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej
Góvindu.*

Když mládí odplynulo, kde jsou vášně a hry? Obluzující žádost a oslepující vášně existují jen tehdy, když je pokožka napjatá, svaly tvrdé, krev bouřlivá, když jedinec je mladý a zdravý. Smyslová žádost vyvěrá z mládí. Když je příčina odstraněna, důsledky samy o sobě nemohou přetrvávat.

Dokud se v mysli vzdouvají vlny tužeb, dotud se snaží náruživé mládí je naplňovat. Když ubylo bohatství, kam se poděli příbuzní, důvěrní přátelé, příznivci, zkrátka celá naše společnost? Společnost přátel se sdružuje kolem člověka, jen pokud je schopen o ně pečovat a oni z toho mají užitek. Když tyto schopnosti jedince mizí, družina se také vytrácí. Bohatství je nejistým vlastnictvím.

Z těchto příkladů vyplývá, že není-li příčiny, není ani důsledku. A Šankara vztahuje celou tuto analogii i na duchovní oblast a klade otázku: „Je-li Pravda realizována, kde je životní pouť (sansára)?“

Pro nepochopení Skutečnosti vzniká mylné chápání. To je provázeno zármutkem, který hostí všechny pomatené. Dokonalost není prožívána pro výpary vásan, které pocházejí z nevědomosti. Člověk revoltující proti vlastnímu pocitu nedokonalosti se snaží pomocí tužeb, plánů a práce získat vnější svět, čímž se domnívá, že nalezne plnější naplnění v životě.

Když byly vásany rozpuštěny prátipakša bhavanou, tj. když přestalo neuvědomování si Skutečnosti, pak všechna mylná pojetí musí také skončit. Klamný pocit individuality, vznikající z mýtu myslí a jejích snových předmětů, vytváří „bolestně trpícího“, který je uprostřed omezených předmětů.

Když se vnitřní bouře vásan utiší, ego se rozpustí. Kde není ega, tam svět „vnímaný, pociťovaný a promyšlený“ musí nezbytně ustoupit do nicoty. Kde je jevová hra okouzlení vymazána, tam se promítne zkušenost Neomezeného Vědomí jako stavu Pravdy a v této zkušenosti končí individualita a univerzální vědomí se stane přirozeností meditujícího. znalec brahman se stane brahman.

11. Nechlub se bohatstvím a mládím lidem (kteří ti jsou po ruce). Čas v jednom okamžik vše odnese. Zanech toto všechno, když jsi poznal klamnou povahu věcí; uvědom si stav brahman a vstup do něj. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Bohatství není nikdy stálé a není nikdy věrné. Musí jít z ruky do ruky a kdekoho navštívit. Mládí také dlouho netrvá. Mezilidské vztahy, sociální postavení a popularita a moc – to vše se jeví na základě lidí a vše závisí na představě času. Tento iluzorní svět jevů je sférou, která je obsazena pouze klamným egem, jež vzniklo vlastním ztotožněním s vnímajícím, pociťujícím a myslícím. Hleďte znalce toho všeho, princip, který osvětluje všechny zkušenosti – sakši čaitandža ve vlastním jádru vašeho nitra a uvědomte si, že toto vědomí předsedá všem našim vnitřním zkušenostem a že je konečným Vědomím, které je bez hranic (brahman).

12. Den a noc, úsvit a soumrak, zima a jaro znovu a znovu přicházejí (a odcházejí). Čas si hraje a života ubývá. A přece neopouští člověka výbuchy žádostí. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Den umírá, aby se ukončil nocí. Noc odchází, aby rozkvetla v následný den. Rozbřesk nabírá šíři horka, roste do poledne, ale brzy ubývá v měkký soumrak. Měsíce vytrvale kolem nás obcházejí na kole událostí měkkým a tichým krokem. Nezadržitelný tok času navíjí ve vlnách roků všechny životy a svou neúprosnou mocí všechno smývá. Ukonejšěn v tichu vlastního úžasu vklouzává stáří nepozorovaně do svého vlhkého hrobu.

Čas pokračuje. To, co bylo budoucností, stává se přítomností a ta sama se kutálí dál, aby se připojila k nezměrnému oceánu minulosti. Čas se nikdy za žádných okolností pro nikoho nezastaví. Je vždy na pochodu.

Člověk shromažďuje vzpomínky na svou minulost a zabarikádovává si svou přítomnost. Svým zapáleným vzrušováním v každodenním životě mu dým, stoupající z jeho nitra zatemňuje vizi o tom, že jeho další život by se mohl stát nevlídným obrazem budoucnosti.

Život je milost v čase... Člověk však toto nechápe a touží užít předměty, které lahodí smyslům, snaží se, lopotí se a bez konce se namáhá, aby si je opatřil, vlastnil je a zvětšoval a pln naděje chce trávit čas. Ale smrt jej o vše oloupí. Je nucen tu všechno zanechat a člověk jako bídné stvoření odchází obtížen rancem vášní, které nabyl za svého žádostmi posedlého sobeckého života.

Předměty se třpytí klamnou krásou a vyzpěvují své prostopášné písně pouze z toho důvodu, že je jim naší vlastní mysli poskytováno takové kouzlo, že se podobají předmětům, které planou radostí v našich snech. Jejich oslnující žár radosti zakrývá nejvyšší Skutečnost. Říká se, v Isavajo Upanišadě, že „zlatý disk zakrývá skvoucí tvář Pravdy“, a proto student této Upanišady nemohl realizovat to, čemu jej učil učitel. Jsou to smyslové vášně, které člověka oslepují, takže nevidí pravý stav Dokonalosti.

Života neustále ubývá, ale touhy, které jsou vyživovány smyslovým uspokojováním, neustále narůstají. Tělo se pomalu rozkládá a stává se nepevným. Dorostlo k bodu, kdy ztrácí sílu užívat, ale člověk je stále hladový po smyslových uspokojeních. Smrt se za ním plíží. Nemoci a rozklad jsou jeho společníky. Manévruje s obavami a starostmi, dokud tento truchlivý průvod nedojde na okraj hrobu. Ale člověk stále ještě touží po předmětech, které mu přinesly tolik nenasyčení...

Buďte moudří, vzdejte se žádostí! Hledejte všeuspokojující Skutečnost, která je za mentální podívanou změn a smutků. Jedině Nekonečné vás může uspokojit. Hledejte jej mysli, která je odtažena od horečky vášní.

Těchto 12 veršů napsal Šankara sám. Dalších 14 veršů je podle tradice připisováno oněm čtrnácti žákům, kteří jej v onen den doprovázeli.

13. Ó ty bloude! Proč se trápit s manželkou, bohatstvím apod.? Copak tu není pro tebe Jediný, který určuje (vládne, rozkazuje)? Ve všech třech světech je pouze sdružování s dobrými lidmi tím, co může sloužit jako loď pro překřížení oceánu změn (narození a smrti). Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tento verš se dle tradice připisuje Padmapadovi, který byl slavným žákem Šankary.

Trápit se nad něčím, to se v životě nevyplácí. Trápit se znamená utrácet mentální energii. Je-li mysl vydána bouři smyslových myšlenek, které se týkají nějakého problému, pak takové ochuzené mysli již nezbyvá vitalita, kterou by se mohla postavit na odpor. Trápení vyčerpává a vysává všechnu dynamiku, kterou mysl disponuje a pomocí které může spolehlivě čelit bojům v životě. Člověk podléhá ne proto, že svět je tak mocný, aby ho zlomil, ale je tomu vždy proto, že člověk slábne, a tak události světa se stanou relativně mocnějšími. Pamatujte „slabé musí zahynout“ – to je zákon přírody.

Rozptylovat se smyslovými myšlenkami, jak ukazuje verš, je vskutku nesattvické a počínat si takto ve spojení s životním partnerem je sebe urážející nízkost. Životní druh nebo družka je něco víc než pouhou smyslovou výhodností. Považovat partnera za předmět vlastní libosti ke smyslovému uspokojování znamená bourat instituci domova a svátost mateřství v ní.

Vzniknou-li v nitru hledajícího takové degradující a ponižující myšlenkové proudy, pak je třeba je omezit a mysl pozvednout k Pánu vědomým myšlenkovým upevněním. Celý verš se týká smyslového člověka a Šankara takového nazývá „nejlepším mezi bláznů, kteří si hoví v chlípných myšlenkách“.

Když jsme však již spadli do této špatné a vyježděné koleje a když jsme dovolili se otevřít takovým mentálním křečím, co nás může vyléčit z tohoto sebezničujícího zvyku? Lékem je nestálá a nepřetržitá společnost dobrých lidí, kteří jsou dobře vychovaní a zvládnutí, lidé s nadhledem a posláním. Při takovém neustálém sdružování se mysl zvolna začne ubírat novými kanály myšlení. Jenom toto může být lékem.

Společnost dobrých lidí není nápomocná jen na začátku duchovní cesty, ale je dobrá pro všechny stupně růstu a vývoje hledajícího. Dobré sdružení (sat-sang) s duchovními učiteli a stejně smýšlejícími přáteli je každému užitečné po celou cestu. Proto je zde v metafoře znázorněno jako loď, „která překříží oceán omezenosti“. Loď je užitečná nejen potud, že s její pomocí můžeme odrazit od břehu a že bezpečně přistaneme na místě našeho určení, ale celou dobu naší cesty nás bezpečně drží nad vodou. Přijímá úder každé vlny, absorbuje jej a předá cestujícím jen slabý otřes. Na vrcholech hřebenu vln a v hlubokých propadlinách mezi nimi, na všech místech naší cesty nás loď chrání, v suchu, v bezpečí a v relativním pohodlí.

„Neustálá společnost s moudrými“ se stává takto ochrannou zbrojí pro vnitřní vyzbrojení, kterou máme k dispozici proti hrozným nepřátelům, kteří jsou představováni našimi vlastními klamnými hodnotami a získanými návyky smyslového života.

14. Asketa s hřívou vlasů, jiný s oholenou hlavou a zase jiný, který si nechal jeden vlas po druhém z hlavy vytrhnout, a jiný, který se staví na odív v okrovém rouše – to všechno jsou blázni, kteří ačkoli vidí, nevidí. Jejich různé převleky a výstroj neslouží k ničemu jinému než k obživě. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Co nejméně práce a co nejvíce pohodlí, tak zní nebezpečná filosofie sobectví. Kdekoli se tato filosofie objeví, člověk musí klesnout k způsobům, které jsou nemorální, neetické a nekulturní. Na všech úrovních společnosti, v dějinách vždy a všude byli lenoši a podvodníci. Ani Šankarova éra nebyla výjimkou. Zřejmě v jeho době – snad ne tolik jako dnes – byli tací, kteří se stali sanjásíny proto, že chtěli utéci před světem, aby hledali a našli lehčí způsob živobytí, aby oklamali své bližní a zneužívali důvěřivosti lidí.

Autor tohoto verše pozoruje své okolí a ke svému vlastnímu údivu zjišťuje, že podvodníci, a ti, kteří klamou sami sebe, jsou často oděni v roucho, které je znakem nejvyššího povolání v životě, tj. sanjása. Takoví si nejsou vědomí cíle, který mají dosáhnout, když oblékli toto roucho, ani se nesnaží správným směrem. Možná, že i vzali na sebe posvátné roucho se správným záměrem a cílem, ale jak čas běží, zapomínají na cíl, pro který se vzdali života v domácnostech a svých společenských povinnostech. Pak tyto převleky neslouží k filosofickému hledání Pravdy, ale jsou dobré jen pro obživu.

Vlk v beránčím rouše není ničím novým, ale v jiných cestách života není tak nebezpečný, jako na cestě spirituální. Vlci jsou všude, v politice, obchodě, vědě i spiritualitě. Klasickým

příkladem je smyslný král z Lanky, když se přibližuje k poustevně Rámy s nejhavnějším úmyslem, aby unesl Sítu, jsa oděn v převleku sanjásina.

I tito podvodníci, kteří si oblékli posvátné roucho, si musí být vědomi velikosti slávy sanjásinství, když množství uctívajících se jim klaní. Vždyť stále čtou o nutnosti mluvit o slávě cíle. A tak intelektuálně musí mít znalosti o tom, co je nejušlechtlejším způsobem života, zřejmě však podle toho nežijí. To znamená, že vidí, ale nevidí.

Našeptávání nižších tendencí doléhá více na nehlídanou mysl, než volání vyšších tužeb. Dychtění po pohodlí a užívání si způsobuje, že člověk se smekne z vlastních vysokých hodnot života a ze své sebekázně. B. G. (II, 60): Ó synu Kuntý, bouřlivé smysly unášejí násilím i mysl člověka, který prohlédl (rozeznává), a který vynakládá úsilí (je zvládnut).

Tento verš se podle tradice připisuje Totakačarjovi.

15. Tělo již je opotřebované, hlava zešedivěla, ústa ztratila zuby. Starý člověk potřebuje hůl, aby se mohl při chůzi opírat. Ale ani tehdy nezanechá svazeček svých žádostí. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tento verš říká, že touha užívat objekty lahodící smyslům, je neodolatelná a bez konce. Když je člověk mladý, zdravý a silný a oplývá energií, pak jsou žádosti smyslů přirozené a nástrahy světa jsou obrovské.

Autor verše zde několika slovy vykresluje úpadek fyzické formy člověka, která je vratká stářím. Teoreticky by se dalo předpokládat, že se v něm všechny touhy vyčerpaly a že nepocítujete hlad či žízeň po tělesnostech a libosti, ale tomu je velmi zřídkakdy! Ani za těchto okolností se jeho konfigurace tendencí nemění. Naopak často jej pronásledujíc ještě více, protože mysl žízní, intelekt plánuje, ale tělo není schopno plány vyplnit. Je tomu jako s bídou a utrpením vězeňského života, kdy uvězněný vzpomíná na domov, na veselé roztomilé hry a bezstarostný smích jeho skotačivých dětí doma, ale není schopen se s nimi setkat, protože to je pro něj fyzicky nemožné. Trpí nevyjádřenými a nevyjádřitelnými starostmi, které se mu v mysli stále zjevují. Starý člověk tak žije život agonie v nepředstavitelném smutku.

Míru se dojde jedině kontrolou přání, tendencí, dokud jsme ještě mladí, tak, že se z toho stane zvyk. Jedině tak může zralý starý člověk žít mírumilovně na svém odpočinku v klidu a vnitřní radosti, když jeho mladost odešla. Jinak se těžkého břemene svých tendencí nemůže zbavit. Když tělo slábne, zdá se, že se síly tendencí znásobují. To je Májá.

Autorem verše je Šrí Hastámalaka.

16. Oheň před sebou, slunce za sebou, dlouho do noci sedí s koleny až k bradě přitaženými, almužnu dostává do nastavené dlaně a žije zastřešen korunou stromu. Přece však není od smyčky žádostí ušetřen! Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tyranie přání je všeobecná, je přírodním zákonem a nevyjímá nikoho, ani putujícího mnicha. Ve verši je popisován pravý asketický život toho, kdo odmítl vše, i minimální požadavky života. Takový asketa vypadá, jakoby zapřel zcela vše. Autor však říká, že ani toho „struny přání neopouštějí“.

Poslední dva verše líčí různé tvářnosti života, ale autor se těmto pseudosanjásinům vysmívá. Pouhý asketismus, ať dělá sebevětší dojem, sám o sobě nedostačuje. Odpírat předmětům světa není pravým odepřením. Vzdát se přání po nich, to je pravá oběť. Abychom vysušili žádosti, musíme svou osobnost předestilovat. V úrovni smyslů to představuje jejich uzavření sebezapřením. Cílem však je úplná eliminace touhy užívat libost (smyslovou). Šankara v Átma Bódha jasně říká, že sádhak se musí vzdát „veškerého ulpívání, připoutanosti, vázanosti k radostem, které vznikají z vnějších předmětů“.

Sebezapírání samo o sobě, i je-li opravdové, nemůže přinášet pravé výsledky jinak, než že je doprovázené vysokou mentální čistotou. Povídky v Puránách o rákšasech (démonech), kteří prováděli sebekázeň, jsou toho nejlepším příkladem. Dosáhli nakonec vždy jen své záhuby, a to pro touhu po vlastním požitku. Sebekázeň je nutná, protože vitalita by se jinak vytratila v požitcích a takto zůstává zachována. Neusměrníme-li tuto energii v tvořivém rozvinutí, pak sebekázeň se stane sebestlačení. Je třeba sublimací našich tužeb rozvinout energii v duchovní růst. Potlačení nenese užitek.

Autorem verše je Šrí Subodha.

17. Je možné putovat k místu, kde se Ganga vlévá do oceánu a které se nazývá Gangaragar. Můžeme skládat sliby a rozdávat v dobročinnosti dary. Přece však, nemá-li člověk bezprostřední zkušenost Pravdy, pak – jak všechny školy prohlašují – nedosáhne osvobození ani za stovky životů. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Šrí Vartikára pokračuje v rozvíjení ideje, zmiňované v předchozím verši. Co s tapasem (duchovní kázni), putováním, sliby a ostatním dobročinním? Všechno to jsou nádherná cvičení, která rozvíjejí zdravý postoj k životu a jsou pomocí na cestě studia a kontemplace. Běžně se však stává, že hospodáři si pletou prostředek s cílem. Takovému mylnému konceptu se autor vysmívá.

Osvobození od našeho omezeného hlediska není možné bez poznání nekonečné Skutečnosti. Zmíněnou ideu nacházíme často i v Upanišadách, kde se říká, že osvobození od stisku života nemůžeme nikdy nabýt, dokud nezažijeme zkušenost nekonečné jednoty života. Učitel si je jist a s důrazem ujišťuje, že pouhé provádění ušlechtilých cvičení nepomůže naplnit cíl ani po stovce životů.

Ať sebelépe a co nejpečlivěji připravíme jídlo, dokud pokrm nebude v nás, dokud nebude s námi jedno, dotud trpíme hladem. Navštěvování posvátných míst, zasliby a dobročinnost jsou cvičení, která mají mysl hledajícího připravit pro velkou meditativní cestu. Úplné osvobození od přirozených lidských slabostí a bezprostřední dosažení Svrchovaného nelze získat jinak než meditací. Staří učitelé védánty říkají, že „had, viděný v lanu kvůli našemu pohlouznění, nemůže zmizet Garuda mantramem“. Jediným lékem, který léčí všechny bídy

snů, je – probuzení. Probud' se, ty omezené ego, a začni chápat svou vlastní neomezenou přirozenost, a pochop, že „To jsi Ty“.

18. Mít chrám za příbytek, spát na holé zemi, mít kůži divokých zvířat za oděv a tak zamítat všechny myšlenky na vlastnění a žízeň po užití, komu nepřináší odpoutanost (vajrágja) štěstí? Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tento verš se přičítá Šrí Surešvaračarjovi. Je v něm popisován skutečně odpoutaný, kdo skutečně překonal všechny vnitřní žízň po užívání vnějšího světa. Opravdová odpoutanost přináší každému štěstí. V našem světě zjišťujeme, že všichni vládcové jsou plni starostí, bohatí jsou plni obav, mocný muž se ve skutečnosti bojí, úspěšný člověk je žárlivý a závidí. Všichni jsou nešťastní. Každý ukazuje na druhého, který je podle něj šťastnější. Jediný, kdo má odvalu prohlásit, že zná štěstí a opravdu je prociťuje, je ten, kdo překonal všechny své žádosti a lačnosti. Kdo nemá potřebu užívat omezené radosti světa klamných libostí, ten jedině je šťastný.

Takový je nezávislý na vnějším životě a světě. Objevil nevyčerpatelný zdroj radosti a bohatství a opravdového uspokojení v hloubkách vlastní přirozenosti. Bude-li však odpoutanost pouze vnější, bude-li obsahovat zlomek připoutanosti, pak v životě nenalezne pravou radost. Člověk, který dosáhl stavu bez tužeb, nemá úspěch z útěku od života, ale z pozitivní zkušenosti intenzivního sebezostačování, kterou v sobě pocíťuje a žije v ní, B. G. (II, 55).

Způsob života pravého mistra bývá jednoduchý, Král králů v něm žije v luxusní syrovosti, třeba pod nějakým bezejmenným stromem, který stíní dvůr nějakého chrámu. Na pozemku chrámu se pozdě v noci obyčejně nikdo neprochází, a tak sedí sám pod stromem a dopřává si dokonalé samoty. I spánek je mu příjemný, ne pro měkkou postel, ale pro čistotu svého srdce. Kdo vskutku hledá a je neviný a nemá mentální strasti, ten v pozitivní lásce ke všemu spí pohodlně na tvrdé zemi, přikryt svou vlastní čistotou a podstatnou dobrotou vlastního srdce. Stejná idea je vyjádřena v Mundaka Upanišadě: Pouze odpoutaností je nesmrtelné dosahováno.

19. Člověk se veselí v józe nebo v potěšení, také se veselí ve společnosti nebo v samotě, jsa vzdálen od lidí. Avšak ten, jehož mysl se veselí v brahman, ten užívá. Skutečně ten jediný užívá. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Mysl v klidu je chrámem radosti. Dokud je vzedmuta touhami, žádostmi a připoutaností, dotud se na jejím bouřlivém povrchu radost neudrží. Kdo realizoval v sobě nejvyšší, a tím poznal neexistenci světa mnohosti forem a jmen, a který také realizoval neomezené blaho ve smyslu jednosti, ten vskutku je v radosti. Tato radost je pravdivá pro nezávislost na věcech a bytostech, a také proto, že jí nezáleží na uspořádání okolí. Člověk, který dosáhl dokonalosti, nemůže si nikdy počínat sobecky, ani nemá potřebu si připínat k naplnění života předměty vnějšího světa – a proto je mu dána svoboda.

Tento verš je připisován Šrí Ánandagirimu

20. Kdo trochu studoval Bhagavad Gítu, kdo usrknul alespoň kapku vody z Gangy, kdo alespoň jednou uctíval Svrchovaného Pána (Murari), pro toho není debat s Jamou, Pánem smrti. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Zde jsou k duchovnímu rozvoji doporučovány 3 postupy: 1. studium Bhagavad Gíty, 2. pokřtění Gangou, 3. uctívání Pána. Bhagavad Gíta je esencí Upanišad a studium jejích 18 kapitol je intelektuální disciplína, pomocí které jsme schopni porozumět, co přesně je tajemstvím života, co jeho cílem a jaké jsou metody, jak tohoto cíle dosáhnout.

Nebeská Ganga, která plyne vysoko nad dosahem lidského intelektu, byla snesena dolů, do úrovně možných zkušeností, neustálou snahou krále Bhagírátha. Dnes vyvěrá z čirého intelektu Pána Šivy, který jediný je schopen vzdorovat jejímu pustošícímu sestupu moudrosti. Věčný tapasvin, Pán Kailasu, jako první realizoval velké poznání a posléze na prosby Bhagírátha vypustil toto poznání v podobě tenkého proudu, který spíše bude věčně zúrodnovat srdce lidí, než aby svou povodní ničil úrodnou zem. Ganga je tedy symbolem duchovního poznání – je věčnou řekou poznání Sebe Sama, podržené až do dnešních dnů a proudící od jednoho učitele k druhému jako nepřerušovaný proud. Usrknout jednu kapku z tohoto proudu Gangy znamená ryzost a plnost vnitřního království. Jinými slovy „ti, kdo usrkli alespoň kapku z vod Gangy“, znamená, kdo měli alespoň jednou možnost zachytit záblesk Nekonečna a vyšších možností Božského života. Několik málo kapek usrknutých z dlaně poskytuje opravdovému hledači pravdy radostnou vizi vzdáleného cíle. Pro něj není přístav příliš daleko, protože spatřil záblesky světél majáku, přestože je stále ještě na otevřeném moři života sužován bouřlivými vlnami bídy. Má však naději a ví, že přístav není příliš vzdálen, a tak přidává na úsilí, aby jej dosáhl.

Když loď chce vplout do přístavu, nemůže a není jí dovoleno tam vplout jakkoliv, ale musí čekat, až přijede lodivod a zavede loď do přístavu. Loď, která chce do přístavu, musí trpělivě čekat venku a vyslat zprávy o přijetí do přístavní věže. Hledající, který obdržel vizi přístavu, musí zavolat o pomoc kirtany a počkat pokud lodivod – guru – se nedostaví, a pak sledovat pěnovou čáru, kterou vodící loď po sobě zanechává. Toto vplouvání se dosahuje uctíváním Murariho a zvednutí kotvy představuje meditaci.

Dokud ego (mura) není vymazáno, dotud není naděje, že budeme vpuštěni do přístavu Pravdy. Ztotožnění s tělem a pocit já, které pocházejí z klamného ztotožnění se s hmotou, může být odstraněno pouze zbožným uctíváním a modlitbou u oltáře pravého ničitele ega (Murari).

Odtáhnout mysl od všeho zaměstnávání se a mít na mysli a paměti neustále velký cíl, přirozenost Sebe Sama, je jedinou metodou, jak srazit intelektuální a mentální omezení tím, že si jedinec uvědomí, že život uvnitř je život, který je všudypřítomný... Hledající, který splnil všechny 3 body, studoval šastry (písmo), zahlédl cíl a snaží se jej dosáhnout – pro toho není již strachu před smrtí. Ten již Pánem smrti není dotazován a hledající již nadále nepátrá po otázkách smrti. Změna je zažívána vybavením těla, mysli a intelektu. Když hledající překonal tyto 3 prostředky, dosahuje říše, kde není změn, říše, kde je pouze neomezená existence. Zde není již zkoumán, ani mu není třeba se obávat smrti a ani Princip změny – smrti – se jej již nemůže dotazovat. Tento verš se připisuje Šrí Drhabhaktovi

21. Znovu zrození, znovu smrt, a opět ležíme v matčině děloze – tuto pouť je velmi těžké překročit... Zachraň mne, Murare (ničiteli ega) svou nekonečnou laskavostí. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tento verš se připisuje Šrí Nitjánandovi.

Kolo narození a smrti není pro dživu nikdy v klidu. Individualizované já je sváděno touhami a zaměstnáno vlastními představami a zvyky – avšak nikdy není zcela naplněno a uspokojeno – musí znovu hledat vždy novou oblast zkušeností. Po celou dobu života, namísto toho, aby se vyčerpávaly existující touhy (vásany), každý si shromažďuje nové soubory vásan. Přicházíme sem, abychom si ulevili – ale pro naše poznání cesty a cíle a pro naši extroverzi jsme nuceni se připoutávat k předmětům, které jsou krásné a okouzující skrze představy a obrazotvornost naší vlastní mysli. Je to však jen Mája!

S našimi vlastními vásanami přicházíme do světa předmětů a bytostí, který je skutečným polem našeho úsilí. Žít s vlastními vásanami, vyčerpat je činnostmi, které jsou podnikány bez ega a egocentrického toužení tak, aby žádné nové vásany v nás již nevznikaly, to je skutečná „cesta“. Můžeme být činní všemi prostředky a cokoliv dosahovat, ale ať jsou naše činnosti laděny jako věnování, s myšlenkou sloužit a v duchu oběti. Tak praví Gíta.

Když tedy jsou existující vásany redukovány, pak se rušení myšlenkami menší, a když jemné tělo (mysl a intelekt) mystickou smrtí zemře, tzn. je překonáno, pak zkušeností tohoto je neomezený duch. Když nejsou v jedinci žádné vásany, pak v něm není myšlenek a žádné jemné tělo, které by si činilo nárok na nové vtělení v nové funkci a v novém okolí. Příčiny pro opakování zrození tím zanikly.

Podrobíme-li se Jemu a budeme-li Jej upřímně volat Jeho milost, budou se v nás tvořit Božské vásany, které jsou jediným protijedem na ego a egocentrické vásany, které v našem nitru křičí po naplnění.

22. Jogín, který má na sobě pouze godadi, který jde cestou, která je nad vadami a výtečnostmi, jehož mysl je s jeho cílem v józe dokonale spojena – takový se veselí (v božském vědomí) a žije jako dítě nebo jako blázen. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Člověk, který dosáhl dokonalosti, žije od okamžiku k okamžiku – jako dítě – a žije plně, ve střízlivé skutečnosti. Nepocítuje žádnou lítost nad minulostí, ani nemá obavy z budoucnosti. Zde a nyní – jako děti si počínají – realizovaný člověk žije a veselí se.

Blázen, který se pohybuje mezi námi, má mysl plnou vlastních myšlenek a obyčejní lidé nemají možnost vstoupit do jeho myšlenkového světa. Podobně dokonalý člověk se pohybuje mezi námi a jeho vnitřní zkušenosti jsou příliš hluboké a příliš pro nás zvláštní, než abychom jim rozuměli. Často odpovídá našim představám sociálního chování. Ale i když jsou jeho nohy mezi námi, jeho hlava se drží vždy nad oblaky příjemného a nepříjemného, nad egem a jeho marnostmi, radostmi a smutky. Dlí v míruplném stavu, ve velké rovnováze. Jeho mysl

je zcela vytržena z běžných polí vášní a žádostí; v dokonalém jógovém zacílení dosáhl Božské realizace. Takový již není otrokem svého těla a pro sebe již nic nepožaduje. Nicméně muž dokonalosti mu poskytuje a dovoluje minimum péče, a ta je označena pojmem gódadí (oblečení hadrem, odhozeným a nalezeným na silnici).

Jaký je to rozdíl. „Nejlepší“ z nás dnes žijí podle filosofie „s nejmenší námahou největší zisk“. Otcové jógové filosofie a kultury však žili „s největším úsilím a s nejmenšími zisky pro sebe“. Rozdíl v těch dvou filosofiích je jako noc a den.

23. Kdo jsem já? Kdo jsi ty? Odkud jsem přišel? Kdo je má matka a kdo můj otec? Takto zkoumejte a nechte stranou celý svět zkušeností, který je bez podstaty, jako snová země, která vznikla z představivosti. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Život jedince v tomto světě je utkán do složité sítě vzájemných vztahů. Správný vztah mezi mnou a předměty kolem mne se může držet jen na základě mého uvědomění a vlastnímu porozumění. Jsem-li opilý či blázen nebo jsem na sebe zapomněl z jiného důvodu, pak budu určitě zastávat nezdravý až nebezpečný vztah k věcem a bytostem, které mne obklopují.

V životě máme udržovat inteligentní kontakt se světem kolem nás, proto nejužitečnějším poznáním je – poznat sám sebe. Pro naši nevědomost o nás samých jednáme často nenormálně jako blázni či jako opilí šílenci. Jed ega nás činí ztřeštěnými a z toho důvodu se pocitujeme roztrženi a upadáme ve sklíčenost. Pátravé pozorování a inteligentní zkoumání představují metody, kterými končí všechno nepochopení – ať se týká vnějších předmětů nebo světa vnitřních zkušeností.

Všimněte si, že vznikne-li v životě nějaké nepochopení, jeví se jako mylný názor. Není-li věcem rozuměno tak jak jsou, pak si začne jejich svět dělat z pozorovatele žerty a svět se stane karikaturou, najednou se stane vulgární a ošklivý, neuvěřitelný, začne se naklánět jako loď. Proto se radí spirituálnímu studentu vědány, aby rozebíral a vědecky zkoumal „subjekt“ sama sebe.

Zkoumejte zdroje, ze kterých jste museli vzejít. Neberte věci za zaručené. Užijte racionální intelekt. Zkoumejte, odkud jste přišli, kde a kam jste zavázáni. Kdo jsi ty? Kdo jsme já? Odkud jsem přišel? Kdo je mou pravou matkou? Kdo je otcem? To jsou otázky ke zkoumání, navrhované ve verši, a které musíme zkoumat, abychom udělali konec všemu svému nechápání a dosáhli pravého chápání Skutečnosti.

Dejme tomu, že pro tuto dobu to pro nás nebude možné, protože naše mysl není pohotově schopná se obrátit do sebe sama a provést takové subjektivní zkoumání. Naše mysl jsou ještě příliš zaměstnány a okouzleny vnějším světem předmětů. Dokud se mysl od tohoto rozptylujícího zaměstnávání neuvolní, dotud nebude mít dostatečnou volnost, aby se věnovala zcela vnitřku. Až když jsme z myslí vymýtili obtěžující smyslové vášně, pak teprve je možné ji stočit k bedlivému zkoumání vlastní osobnosti. Takové zkoumání odhalí nejen prázdnotu tohoto světa jmen a tvarů a nekonečných čar a kouzel, ale také odhalí prázdnotu a marnost života, jak jej právě žijeme.

Autorem verše je Šrí Surendra.

24. Ve vás, ve mně a také ve všech ostatních místech je jen jedna všepřonikající Skutečnost (Višnu). Tím, že jsi netrpělivý, přicházíš se mnou zbytečně do vzrušení. Chceš-li brzy dosáhnout stav Višnu, pak buď za všech okolností vyrovnané mysli. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Učitel zde prohlašuje věčnou Pravdu, která je zkušeností tisíců Mistrů od pradávna, a prohlašuje, že „ve mně, v tobě a ve všech jiných místech je jen jedna všepřonikající Skutečnost“.

Jsou určité pravdy, které jsou tak základní, že se učitel stěží vyhne jejich stálému opakování. Intelektuální studenti, žizníci po poznání, touží po mnohosti, po nových idejích, čerstvých ideálech a stále nových prohlášeních Pravdy. Vnitřní člověk hledá rozmanitost i na intelektuální úrovni. Pracné opakování učitele vyčerpává trpělivost studenta a toto se možná i nevědomky promítá na jeho obličej. Učitel to zpozoruje a říká „tím, že jsi netrpělivý, zbytečně se na mě hněváš“. Není jiné cesty jak tuto jemnou pravdu sdělit hledajícímu. Opakování je metodou a cestou, protože kdyby student pravdu již chápal, neobracel by se na učitele. Jakmile jednou realizoval Dokonalost, žádný pocit nedokonalosti již nepocítuje. Mandukja Upanišad říká: „Pouze v říši mnohosti existují pochyby a vysvětlení. Ve zkušenosti jednoty není pochyb a proto nejsou odpovědi zapotřebí.“

Z toho vyplývá, pokud není realizováno Svrchované, učitel musí říkat stejnou Pravdu znovu a znovu, aby ji zdůraznil, dokud student v záblesku ve vlastním srdci nedojde realizace Svrchovaného.

„Nehněvej se přece, že nemáš zkušenost Nekonečného, i když jsi prostudoval obsáhlé svazky literatury Písma. Není, proč bys měl upadat do beznaděje. Určitě je cesta, která ti odhalí plnost Poznání“ – to jsou slova ujištění od učitele.

Vědět o lásce je dobré, ale zažít lásku je zcela odlišné a představuje velmi obohacující zkušenost. Podobně znát Písmo a intelektuálně oceňovat neomezenou Skutečnost je jistě uspokojující, avšak nepředstavuje bezhlesné naplnění všeotřásající zkušeností. K získání toho nedostačuje, že jsme intelektuálně prošli učebnice či logicky porozuměli argumentům v knihách. Zkušenost musíme v našem nitru sami dovršit, k čemuž je vhodná dobře uvážená příprava mysli. Mysl se musí stát vnímavou pro jemné vlivy vyšších plání Vědomí.

Tajemství je odhaleno v pokynu „cvič vyrovnanost mysli“. Zatímco žijeme ve světě, plynou k nám v proudu času žádoucí a nežádoucí události, potkávají nás, aby nás naučily zůstávat neotřesenými při těchto střídáních. To je „cvičení stejnomyslnosti“, jak zde radí učitel. Vnější svět předmětů a událostí nás může vzrušovat jen tehdy, pokud máme v sobě pozitivní a negativní vásany. Objekty, které přispívají našim existujícím vásanám, nás budou přitahovat, a objekty našim vásanám protivné nás budou odpuzovat. Abychom rozvinuli mentální rovnováhu, je třeba z mysli odfiltrovat všechny existující světské vásany. Nápomocné k tomu je: 1. věnování (obětování) činností, 2. oddanost Pánu, 3. kontemplace na Nejvyšší, 4. služba lidstvu, 5. neustálé studium a uvažování.

„Samatvam“, tj. stejný pohled na všechny věci a bytosti za všech okolností, prohlašuje učitel Gíty za obsah jógy. Jakmile jednou taková vyrovnanost byla získána, pak zakrátko zkušenost Neomezeného na vás sestoupí a dovršíte stav džívanmukty.

Autorem verše je Šrí Madhátitir.

25. Nemrhej svou energii v hádce či přátelství s nepřáteli, přáteli, se synem či příbuznými. Tím, že hledáš Sebe Sama, nadzdvihni pocit rozličnosti (plurality), který je zrozen z nevědomosti. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Nikdo se sám nemá v nenávisti. I když jedna část těla je zanícená a nesmírně bolí a lékař nařídí amputaci, člověk přece váhá. Noha, která je se mnou jedno a ochromuje mne bolestí, přece není předmětem mé nenávisti. Ale jestli někdo jiný, třeba můj bratr, kterého mám velice rád, mi způsobí starosti, pak ho mám dost a nesnáším více ani jeho ženu a děti. Nenávist může nastat jedině tehdy, jestliže nenáviděnou věc spatřuji jako něco ode mne odlišného.

Jestliže mé zuby nešťastnou náhodou kousnou do mého jazyka, pak neučiníme spravedlnosti zadost tím, že zub vylomíme. Jazyk je stejně můj, jako jsou mé i zuby. Samovolně pociťuji totální odpuštění zubům a utěšuji a chlácholím jazyk, který od zubů tolik zkusil.

Jestliže se celý vesmír vynořil z dělohy jediné Skutečnosti, kdo je odlišným jedincem, kterého bych si mohl dovolit nenávidět? Ani tu není někdo, komu bych se měl zvlášť dvořit a jej speciálně milovat. Všichni jsou Jeho jediným projevem, mne nevyjímaje.

Autor verše radí tomu, kdo opravdově hledá univerzální harmonii kolem sebe, aby nemrhal svou energií tím, že bojuje či se přátelí s nepřítelem, přítelem, synem, příbuzným. Jakým směrem se však má ubírat náš cit, emocionální energie? Šankara na to odpovídá dvěma závěrečnými řádky.

Vesmír je kosmem a není chaotický. V něm existuje vzájemné spříznění, vědecký zákon, rytmus vzájemné příbuznosti, ve které je držen pohromadě celý žijící svět v jedné jediné síti lásky. Probírat se růzností ve světě znamená zapírat velikou Jednost v životě.

V životě bez lásky, v nenávisti a nízkosti, malodušnosti a omezeného pohledu není nic jiného než udušení, smutek a rozčilování. Rozšiřte se. Vstupte do kontaktu s melodií velkého flétnisty, který nás všechny okouzluje, abychom tančili náš život okolo Něho. Ve skutečnosti není nikoho jiného. Zvedněte svou pozornost k tomuto centrálnímu Zdroji Krásy a Písňe. Jestliže mé milované děti si hrají v blátě a jsou jím hodně umazány, to už své děti nepoznám, když na nich bude ulpívat vrstva bláta a špíny? Když má milovaná změni své oblečení, copak ji nepoznám pro oblečení, které na sobě má? Podobně rozvíňte svou vizi, aby směřovala daleko za tvářnost života a pátrejte po jediném podkladu.

Rozpoznat jediný věčný Zdroj, který se vyjadřuje skrze všechna jména a tvary, znamená změnit přirozenost našeho okolí, změnit vizi světa, který nás obklopuje. Kato Upanišad toto vyjadřuje velice poeticky: „Jako oheň, když hoří na různých knotech, projevuje se různými plaménky, tak jediná Pravda, hořící v různých nitrech, se vyjadřuje jako dobro, zlo, nízké

i šlechtné.“ Išvarja Upanišad prohlašuje, že když je realizován jediný podklad vesmíru, pak realizovaný už nepocítuje odpor před čímkoliv a před jakoukoli situací.

26. Tím, že zanechává touhu, hněv, chtivost a klam, hledající spatřuje v Já „On jsem Já“. Kdo nemá poznání Sebe Sama, je blázen, je mučený a je jako zajatec pekla. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Pokud nejsme schopni se zbavit všech svých zbytečných mentálních vzruchů a přirozené extraverze, jemná melodie neomezeného blaha v našem nitru nevyvstane. Všechno naše poznání vnějšího světa je objektivní, a proto mu rozumíme jako něčemu, co je jiné než my sami. Tato spirituální pravda je jádrem naší oddělené vlastní existence. Když se dosáhne realizace, pak nastane, že já jsem porozuměl Tomu (Jemu), ale zkušenost bude Soham (On jsem Já – To jsem Já). Je to něco jako objevení klíče po dlouhém hledání – konečně ve vlastní kapse. Člověk vykřikne: našel jsem jej! Ale ve skutečnosti nebylo žádného získání. Byl to pouze proces objevení klíče, který již byl v kapse, kde ležel zastřen vlastní nevědomostí existence.

Stav dokonalé vyrovnanosti je skutečnou přirozeností člověka. Pro „touhu, hněv, chtivost a klam“ se zdá, že blaho je pro člověka zastřené. Když jsou tyto vzruchy uvedeny v klid, pak za nimi stojící Pravda se odhalí v celé nádheře.

Kdo nemá poznání Sebe Sama a nezažil neomezenou Dokonalost, ten žije život v bolestném neporozumění, že živost je proudem běžných strastí, vyčerpávajících vášni a nekonečných citových myšlenek. Takový člověk je opravdu korunovaným bláznem. Nepochopením Skutečnosti a neporozuměním ega, jeho tužeb, chtivostí a zlostí, libostí a nelibostí apod. vzniká a vytváří si člověk vlastní peklo, ve kterém musí žít a stále trpět.

Tento verš připomíná jiný, který se připisuje Šankarovi, když říká: „Touha, hněv, chamtivost jsou kořistníci, kteří dlí uvnitř těla, připraveni vydrancovat klenot Poznání – proto buď na stráž! Buď na stráž!“

Zamítni tedy touhy, hněv a chtivost a dojdí k vlastní subjektivní zkušenosti, že „On je Já“. To a nic jiného je posláním člověka v životě. Opravdu jen Bůh sám je. Koncept já je hloupým snem. Podrob se a realizuj. Pravým poznáním odmítni to, čím nejsi a uplatni svou pravou přirozenost a uvědom si jednotu života v sobě a kdekoliv jinde.

Verš je připisován Šrí Bharativamšimu.

27. Je třeba číst Bhagavad Gítu a provádět sahasrananu. Neustále medituj o Višnuovi. Mysl ať sdílí společnost dobrých. Bohatství ať je rozdáno mezi chudé. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Tento verš vypočítává čtyři každodenní nepomíjitelné příkazy pro opravdového hledajícího – studium Gíty, uctívání Nárájany, společnost dobrých, službu potřebným.

Bhagavad Gíta představuje souhrn veškeré pravdy Upanišad se speciálním zřetelem k praktické aplikaci v našem každodenním životě. Všechny praktické filosofické metody, kterými je náš každodenní život protkán, tvoří ve své celistvosti esenci všech pravých náboženství. Dávni učitelé vždy prohlašovali, že náboženství bez filosofie je pověrou a filosofie bez náboženství je bláznivým snem.

Když sádhak prostudoval Gítu a porozuměl její logice, pak musí její dokonalost vstřebat do sebe, a to se stane náboženstvím, které je zde označováno jako „Uctívání Pána Lakšmí – Višnu“. Pravým uctíváním je kontemplace na „1001 slávu Nárájany“ (sahasranama), a tím je naučení, jak se odevzdat Jeho oltáři, a tak se s Ním stát zajedno. To napomáhá ke sjednocení naší vnitřní osobnosti a pozvedá mysl nad běžnou oblast sebepošpiňujících vzruchů.

Všechny naše snahy, studia a uctívání mohou být v našem nitru v jediném okamžiku zaplaveny jedním rázem vysoce vzednuté vlny vášně. Abychom se ochránili od takových vichřic, k tomu je důležitá „společnost dobrých“. Být ve společnosti ušlechtilých duchovních vůdců, vzdělaných lidí majících inspirující vize, představuje podporu naší touhy žít život podle našich ideálů.

Avšak sádhak může studovat Gítu, provádět náboženská cvičení a zúčastňovat se satsangů, ale přece jeho evoluce může být nejistá, nezavede-li ve svém každodenním styku se svými bližními hrdinství žít všude duchovními ideály jediného nekonečného života. Pán mého srdce je jediným obyvatelem všech niter. Jestliže sádhak neuctívá Pána v srdcích všech a uctívá jej pouze květinami a zvonky v podobě necitlivého plátěného, kovového či dřevěného ideálu, pak se nejedná o pravého, ryzího sádhaka.

Proto zde učitel zde trvá na tom, aby sádhak prováděl dobročinnost, čemuž je často mylně rozuměno. Dobročinnost musí plynout z vlastního nadbytku. Proto napřed ať je snaha mít dostatek, abychom se mohli podělit s těmi, kdo mají nedostatek. Dobročinnost je pokus, při kterém usilujeme se rozšířit a dostat do dosahu našeho života všechny okolo nás s tím, že budeme považovat potřeby jiných lidí za stejně důležité jako vlastní. Žít s tím, že hledáme totožnost alespoň s těmi, kteří jsou bezprostředně okolo nás, znamená, že odeznívá život dusivého sobectví a škrtícího vlastního tělesného vědomí.

Autorem verše je Šrí Sumatir.

*28. Člověk ochotně vyhovuje tělesným potěšením, později,
ó běda, přicházejí nemoci těla. A přesto, že ve světě je
koncem smrt, nikdo svou hříšnost nezdá. Hledej
Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.*

Tento verš představuje nezkrášlený popis chování člověka, jak žije ve světě. V kadenci verše je však i stopa smutku. I ti, kdo si uvědomují, že posledním údělem je smrt a úplné vymizení jedince z povrchu zeměkoule, i ti objevují, že je obtížné se odtáhnout od pokušení špatného počínání.

Je to Májá, mocné působení vásan, které se snaží o samotné vyjádření. Strkají nás do špatností a odtahují nás od našeho úsilí a pokusů žít ušlechtleji a duchovněji.

29. Uvědom si, že bohatství přináší utrpení. Opravdu žádná radost v něm nesídlí. Boháč se bojí i vlastního syna. A tak je tomu všude. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Učitel zde radí sádhakovi, aby měl neustále na paměti myšlenku, že „bohatství přináší utrpení“. Doporučuje si toto neustále připamatovávat, aby se tak odvrátilo nebezpečí vrhnout celý život na pobláznění po bohatství, pro klamně očarování penězi jako takovými. Peníze mají bezpochyby cenu, ale jen potud, že si jimi můžeme opatřit určité věci. Dávat však penězům přehnanou důležitost je hloupost, která má za následek nedostatek lásky, za to více zášti a tisíce polozvířecích impulsů pro ty, kteří jsou penězi pobláznění.

Peníze nejsou požehnáním, přinášejí sebou mnoho zášti a ješitnosti, říká Šankara. I vlastní syn se stane zdrojem strachu pro bezbožného boháče. Mějte proto pro ně přiměřenou míru – užívejte jich, volně jich používejte ve své službě. Ať vás peníze nepoužívají a ať vás nezaměstnávají. Když vlastníte peníze, pak bohatství je požehnáním. Ale nedovolte, aby peníze vlastnily vás, pak je bohatství kletbou a o pohodlí nebudete mít ani potuchy. To je pravda o bohatství.

30. Ukázněte všechny činnosti (projevy života ve vás), odtáhněte pozornost smyslů (od jejich vlastních smyslových předmětů), uvažujte (v rozlišování mezi skutečným a omezeným) spolu s džapou. Cvičení dosažení úplného vnitřního ticha (samádhi)... to prováděj pečlivě... velice pečlivě. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu.

Šankara radí sádhakovi, aby odtáhl svou mysl od veškeré honby za bohatstvím ve vnějším světě myslí a hmoty, lidí a věcí, radosti a smutku. Sádhak se musí naučit kontrolovat všechno subjektivní dění uvnitř své osobnosti. Šankara dal cestu o pěti zastaveních: studium Gíty, uctívání Pána, satsang a dobročinnost spolu s eliminací veškerého rozptylování skrze shánění se po bohatství, pomocí správného způsobu myšlení. To vše dohromady tvoří to, co se ve védantě nazývá „vnějším cvičením“ – bairanga sádhana.

V posledním verši jsou všechny prvky „vnitřního cvičení“ (antaranga sádhana) a podle Šankary to jsou: 1. kontrola všeho dění v těle, pránájama (kontrola prány), 2. odtážení pozornosti od smyslů (pratjáhara), 3. rozlišování, 4. džapa, 5. kumulativní důsledek všeho předchozího je dosažení stavu úplného ticha uvnitř, což je odrazovým můstkem pro Svrchované (samádhi)

Pránájama je výraz, který z titulu povrchního pojetí překladu a stejně povrchního provádění obdržel vžitý pojem kontroly dechu. V sanskrtu má však tato kontrola zcela jiný výraz – „sváša-jama“. Výraz prána v sanskrtu znamená život a mudrci Upanišad znali pět modifikací: 1. prána, tj. vnímání a přijetí věcí subjektivního života, 2. apána, tj. odmítání věcí a odpovědi na ně, 3. vjána, zaživací systém, 4. samána, oběhový systém, 5. udána, schopnost pozvednout se z dosavadního stavu poznání k vyššímu a lepšímu způsobu myšlení. Kontrolovat všech těchto 5 výrazů života se nazývá „kontrola prány“.

Těžkopádný temperament a nevykonné emoce se obecně povzbuzují velmi přesným systémem dýchacích cvičení. Pránájámu lze skutečně dosáhnout po dlouhé a vytrvalé praxi, spojené s uctíváním Pána, studiem písem a nesobeckou službou společnosti.

Když sádhak takto uspěl při kontrole vydávání životní energie (v jejích projevech), musí se též naučit zavinout svou mysl zpět do sebe a zamezit tak její toulání se smyslovými orgány. To se nazývá pratjáhára.

Pránájáma a pratjáhára nejsou totožné a nejsou uskutečnitelné, dokud intelekt není převychován, aby setrval u stálých a zdravých hodnot života. Odtud důležitost rozvinutí rozlišovacího intelektu, který je schopen pohotově a bez obtíží prohlédnout netrvalý lesk mnohosti a rozpoznat věčnou, neměnnou Pravdu. To je možné jen neustálým vědeckým myšlením, jak říkají největší učebnice lidstva – Upanišady.

Aby se rozvinula jemnost intelektu a objevil se dostatek nezbytné rovnováhy a síly, intelekt musí projít určitým typem průpravného tréninku, což je umožněno džapou. Pomocí džapy se intelekt stane pevný a začne rozumět jemnějším podnětům a hloubce prohlášení Upanišad, čímž rozvíjí v sobě vivéku (rozlišování). Pomocí této rozlišovací schopnosti, která rozlišuje Skutečné od neskutečného, získá jedinec obratnost v odtahování mysli od neskutečného, a to se nazývá pratjáhára.

Je třeba podnikat tato cvičení na mentální, intelektuální a fyzické úrovni, ale v umělecké rovnováze, doslova jemně a poeticky. Není myslitelné, že by se měla mysl znásilňovat, že by se měly tendence zničit silou. Násilí vytvoří potlačením jen deformitu a odpornou ošklivost osobnosti. V přirozeném rozvinutí osobnosti nemůže být spěchu. Jestliže se hledající snaží spěchat a zdvojnásobovat tempo, aby byl rychleji u cíle, pak na cestě k Pravdě platí heslo „chvat je plýtvání“. Toto varování se zde podává velice jemně a mile Šankara, když radí „prováděj s pečlivostí... s velkou pečlivostí“.

31. Uctívej lotosové nohy Učitele! Ukázněním smyslových orgánů a mysli budeš brzy osvobozen od sansáry. Dojdeš zkušenosti (uzříš), že Pán sídlí v tvém vlastním srdci. Hledej Góvindu, hledej Góvindu, hledej Góvindu!